

Эгамбердиев Д.К., Йигиталиев А.Б., Примкулов Б. Қ

ФАРҒОНА ВИЛОЯТИДА ПРОСТАТА БЕЗИ САРАТОНИНИНГ ДИНАМИКАСИ ВА УНИНГ ЁШГА ДОИР ХУСУСИЯТЛАРИ

Фарғона жамоат саломатлиги тиббиёт институти.

Аннотация: ушбу мақолада охирги 5 йил (2018-2022) давомида Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги Республика Ихтисослаштирилган Онкология ва Радиология Илмий - Амалий Тиббиёт Маркази Фарғона вилояти филиали Хирургия бўлимида Простата бези саратони (ПБС) билан даволанган 313 нафар беморнинг маълумотлари таҳлил қилинди. ПБС умумий касалланишнинг ёшга хос кўрсаткичларини таҳлил қилиш унинг ёши ортиб бориши билан ўсишини кўрсатади, беморлар контингентининг “ёшариши” кузатилмади. Касалликка чалиниш хавфи 45-70 ёш орасини ташкил этади. Касалланишнинг энг юқори ҳавфли ёшга доир гуруҳлари 60-79 ёшни ташкил этади.

Калит сўзлар: простата бези саратони, касалланиш, ёшга доир хусусиятлар.

Бутунжаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти Халқаро Саратон тадқиқотлари агентлиги (GLOBOCAN) маълумотларига кўра, 2020 йилда дунёда 19 292 789 кишида хавфли ўсма касалликларининг бирламчи ҳолати қайд этилган. Улардан 1414259 таси (7,3%) простата безининг хавфли ўсмаларидир. Энг кўп ҳолатлар Европада – 473344 (33,5%), Осиёда – 371225 (26,2%), Шимолий Америкада – 239574 (16,9%), Лотин Америкаси ва Кариб ҳавзасида – 214522 (15,2%). Африка ва Океания минтақасида (93173 (6,6%) ва 22421 (1,6%)) бу кўрсаткичлар биров пастроқ бўлган. Жорий йилда дунё аҳолисининг 3,8 фоизи (375 304 киши) ушбу касалликдан вафот этган. Бу кўрсаткичлар бўйича Осиё етакчи бўлди – 120 593 (32,1%), Европа – 108 088 (28,8%), Океания минтақасида эса – 4767 (1,3%) та беморларнинг простата бези саратонидан ўлим ҳолатлари қайд этилган [1].

Ўзбекистон Республикасида 2021-йилда 25578 нафар хавфли ўсмалар билан касалланган беморлар рўйхатга олинган бўлиб, улардан 625 нафари (2,4%) простата бези саратони билан касалланган. Жорий йилда мамлакатимизда саратон

касаллигидан жами 14503 кишида ўлим қайд этилган бўлиб, уларнинг 2,3 фоизи (335 та) простата беи саратони билан оғриган беморлар сабаб бўлган. Сўнгги 5 йил ичида мамлакатда ташхис қўйилган простата беи саратонидан бир йил ичида ўлим ҳолатлари кўпайган. 2016 йилда бу кўрсаткич 15,6 фоизни ташкил этган бўлса, 2021 йилга келиб бу кўрсаткич 17,5 фоизни ташкил этди[2,3].

Тадқиқотнинг мақсади: Фарғона вилоятида простата беи саратонидан касалланиш динамикасини ўрганиш ва профилактик кўрикларнинг самарадорлигини кўрсатиш.

Материал ва метод: 2018-2022 йилларда Фарғона вилоятида аниқланган ва даволанган простата беи саратонининг касалланиш ва профилактик кўриклар динамикасини ўрганиш мақсадида ССВнинг ССВ-7 шаклдаги статистик маълумотлар йиғиндиси асос қилиб олинган. Статистик маълумотлар ҳар йилги тўпланадиган йиллик ҳисоботга асосланган бўлиб, йилма-йил алоҳида ўрганиб чиқилган ва асос қилиб олинган.

Натижалар ва муҳокамалар: 5 йил давомида (2018-2022й.) Фарғона вилоятида ҳаётида биринчи марта ташхис қўйилган ПБС билан касалланган 313 нафар бемор рўйхатга олинган.

Простата беи саратони билан оғриган беморларнинг ёши 25 дан 88 ёшгача оралиқни ташкил этди. Беморларнинг катта қисми (95,5%) 50 ёшдан ошган гуруҳда бўлиб, беморларнинг ўртача ёши - 67,6 ёшни ташкил этди(1-жадвал).

1-жадвал

Фарғона вилоятида Простата беи саратони билан касалланиш ёшга нисбатан учраши

Йиллар	Ёш гуруҳлари							Жами
	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80 ва ундан катталар	
2018	1	0	2	8	23	9	7	50

2019	0	0	1	4	21	17	5	48
2020	0	1	0	7	31	21	8	68
2021	0	0	3	9	44	17	8	81
2022	0	1	1	6	27	24	7	66
Жами	1	2	6	34	146	88	35	313

40 ёшгача бўлган гуруҳларда ПБС билан касалланганлар сони 3 (0,96%) беморни, 40-49 ёшда - 7 (2,24%), 50-59 ёшда - 34 (10,86%), 60-69 ёшда - 146 (46,64%), 70-79 ёшда - 88 (28,12%) ва 80 ёшда ва ундан катталар - 35 (11,18%) беморларни ташкил этган. Шундай қилиб, ПБС беморларининг энг катта улуши - 60-79 ёшда (74,76%) кузатилди.

ПБС билан касалланган беморларнинг 195 нафари (62,3%) шаҳар ва 118 нафари (37,8%) қишлоқ аҳолиси ҳисобланади.

Простата беи саратонининг дастлабки босқичларида аниқланиш улуши касалликнинг барча ҳолатларининг энг кам қисмини (3,2%) ташкил қилган, II босқичда беморларнинг энг кўп қисмини - 46,6% ни ташкил этган. III босқичда – 27,8% ва IV босқичда – 22,4% беморларни ташкил қилди (2-жадвал).

2-жадвал

Фарғона вилоятида Простата беи саратони билан касалланишда касаллик босқичлари

Йиллар	Касаллик босқичлари				
	I	II	III	IV	ЖАМИ
2018	2	27	11	10	50
2019	0	29	9	10	48
2020	1	30	26	11	68
2021	4	31	24	22	81
2022	3	29	17	17	66

Профилактик кўрикларда постата беи саратони аниқланган беморларни ўрганганимизда, қуйидагидар аниқланди (3-жадвал).

Farg'ona viloyatida 2018-2022-yillarda prostata bezi saratonining profilaktik ko'riklarda aniqlanish dinamikasi.

Yillar	PBS bilan Birlamchi kasallanish holatlari	100.000 aholiga nisbatan	Profilaktik ko'riklarda aniqlangan holatlar
2018	50	1.4	13 (26%)
2019	48	1.3	8 (16.7%)
2020	68	1.8	10 (14.7%)
2021	81	2.1	18 (22.2%)
2022	66	1.6	13 (19.7%)

Farg'ona viloyatida 2018-yilda prostata bezi saratonining 26% qismi (13ta bemorda) profilaktik ko'riklarda aniqlangan. 2022-yilda bu ko'rsatgich o'rganilayotgan davr boshiga nisbatan solishtirganda o'sishga erishgan: 66 holatda kasallik aniqlanib, dinamikada har 100,000 aholiga nisbatan 1.4 tadan 1.6 nisbatgacha o'sish kuzatilgan. Profilaktik ko'riklarda aniqlanish ko'rsatgichi 13 ta holat (19,7%)ni tashkil etgan.

Хулоса: Фарғона вилоятида ПБС билан оғриган беморлар контингентининг "ёшариши" кузатилмайди, аксинча, ўртача ёшнинг ўсиши кузатилмоқда. ПБС билан касалланишнинг ўсиш тенденцияси мавжуд. ПБС умумий касалланишнинг ёшга хос интенсив кўрсаткичларини таҳлил қилиш унинг ёш ўсиши билан ўсишини кўрсатади. 50 дан 70 ёшгача бўлган ёш ПБС учун энг катта хавф остида. Касалликнинг энг юқори даражаси 60-69 ёшга тўғри келади. Простата беzi саратони билан касалланишнинг ёш динамикасини, унинг ёшлигидан бошлаб, геронтологик вазиятни ҳисобга олсак, статистик кўрсаткичлар орқасида муҳим патогенетик хусусиятлар яширинган деган хулосага келишимиз мумкин. Профилактик кўриклар динамикасида простата беzi саратонида ўртача 19,9% ни ташкил қилиб, динамикада бу кўрсаткич 26 % дан 147 % гача пасайган даврларни кузатишимиз мумкин. Бундан хулоса қилиш мумкиники,

ПБС эрта босқичларда аниқлаш учун ахоли орасида хавф омилларини ўрганиш ва профилактик кўриклар билан қимраб олиш даражасини ошириш талаб этилади.

Список литературы

1. Тилляшайхов М.Н; Ибрагимова Ш.Н; Жанклич С.М., Состояние онкологической помощи населению Республики Узбекистан в 2021 году, Ташкент: Халқ, 2022, пп. 64-69..
2. Global cancer observatory. : Globocan 2020. URL //www.uicc.org/news/globocan-2020-new-global-cancer-data#.
3. Йигиталиев А.Б. Профилактика и ранняя диагностика рака предстательной железы.ЖКМП.-2023.-Т.1-№1.-С 148-145.

